

ΥΠΕΡΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΣΤ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ «ΦΕΡΑΙ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ-ΡΗΓΑΣ»
Βελεστίνο, 4-7 Οκτωβρίου 2012

ΜΕΡΟΣ Β'
ΡΗΓΑΣ



ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δρ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

*Οι χάρτες του Ρήγα είναι πολιτικοί χάρτες
του οραματιζόμενου κράτος του.
Αποκρυπτογράφηση
των αναγραφόμενων στοιχείων*

Το στρατηγικό σχέδιο¹ της επανάστασης του Ρήγα Βελεστινλή, όπως διαπιστώνεται μετά τη μελέτη του συγγραφικού του έργου², των εγγράφων των σχετικών με την σύλληψη, ανάκριση, φυλάκιση και θανάτωσή του, τα οποία ήρθαν στο φως μετά ένα αιώνα και πλέον από το μαρτύριο του από τους Αιμ. Λεγράνδ, Κων. Αμαντο και Ντούσαν Πάντελιτς³, διακρίνεται, σε τρία μέρη:

Α'. Στην προετοιμασία της σχεδιαζόμενης επανάστασης των σκλαβωμένων με την ενίσχυση του ηθικού τους από τον Θούριο, την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και

1. Είναι υπό εκτύπωση η σχετική μελέτη μας *Το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα Βελεστινλή για την απελευθέρωση των σκλαβωμένων*.

2. Πρώτη απόπειρα έκδοσης των Απάντων του Ρήγα ήταν εκείνη του Λεάνδρου Βρανούση το 1968 στη Σειρά «Άπαντα Νεοελλήνων Κλασσικών», σε δύο τόμους, που όμως δεν ήταν πλήρης και επί πλέον χωρίς ευρετήρια. Δεύτερη απόπειρα ήταν της Βουλής των Ελλήνων 2000-2002, η οποία με τον τίτλο «Άπαντα τα Σωζόμενα» εξέδωσε μόνο τα πέντε βιβλία, εκ των οποίων τα δύο χωρίς τα σχετικά ευρετήρια, και δεν περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα έργα του Ρήγα, η *Επιπεδογραφία της Κωνσταντινούπολεως*, η *Χάρτα της Ελλάδος*, η *Νέα Χάρτα της Βλαχίας*, η *Γενική Χάρτα της Μολδοβίας* και η εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα ολοκληρώθηκε το 2006 η αναστατική επανέκδοση για πρώτη φορά όλων των έργων του Ρήγα Βελεστινλή με τα αντίστοιχα ευρετήριά τους και τον σχετικό σχολιασμό και επί πλέον το 2007 κατά την επέτειο των 250 χρόνων από τη γέννηση του Ρήγα (1757-2007) κυκλοφορήθηκαν και σε ψηφιακό δίσκο (CD-ROM).

3. Αιμ. Λεγράνδ και Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1891 και 1930 αντίστοιχα, επανέκδοση αναστατική με την προσθήκη ευρετηρίου από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, Αθήνα 1996 (β' επανέκδοση 2000) και 1997 αντίστοιχα. Ντούσαν Πάντελιτς, *Η εκτέλεση του Ρήγα*, μετάφραση από τα σερβοκροατικά από την Πασχαλίνα Σπυρουόδη, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, έκδοση Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2000.

ΥΠΕΡΕΙΑ, ΤΟΜΟΣ 6, 2014

την ενίσχυση της ιστορικής τους συνείδησης και της σύνδεσής τους με τους αρχαίους προγόνους⁴ με *Τα Ολύμπια* και τον *Νέο Ανάχαρσι*.

Β'. Στη στρατιωτική δράση με την έκδοση πρώτα του στρατιωτικού εγχειριδίου περί πολεμικής τέχνης *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον* και δεύτερον με τον επιτελικό στρατιωτικό σχεδιασμό έναρξης και συνέχισης των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Γ'. Στο πολιτικό μέρος, σχετικά με τον τρόπο διοίκησης μετά την επικράτηση της επανάστασής του, που περιλάμβανε την έκδοση της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως* και των χαρτών του Βαλκανικού χώρου, οι οποίοι θα αποτελούσαν τους πολιτικούς χάρτες της σχεδιαζόμενης δημοκρατικής του πολιτείας.

Με την επανέκδοση των χαρτών του Ρήγα και τη συσχέτιση τους με το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του έγινε πλέον κατανοητή η σκοπιμότητα έκδοσής τους το 1797 στη Βιέννη, πριν από την απόδοσή του στην Ελλάδα. Παρατίθενται συνοπτικά παρακάτω τα αποτελέσματα της έρευνά μας, ότι οι χάρτες, τους οποίους εξέδωσε ο Ρήγας, αποτελούν τους πολιτικούς χάρτες της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως*, του *Συντάγματός* του, για το οραματιζόμενο κράτος του, που θα δημιουργούνταν μετά την επανάσταση στο Βαλκανικό χώρο και το οποίο θα αντικαθιστούσε την απολυταρχική εξουσία του Σουλτάνου:

1). Οι χάρτες, τους οποίους ο Ρήγας εξέδωσε το 1797 στη Βιέννη, *Χάρτας της Ελλάδος, Νέα Χάρτα της Βλαχίας και Γενική Χάρτα της Μολδοβίας*, έχουν σχέση με το χώρο στον οποίο αναφέρεται το Σύνταγμα του: *Νέα Πολιτική Διοίκηση των κατοίκων της Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας* (Μπογδανία=Μολδαβία). Μάλιστα, από πληροφορίες γνωρίζουμε ότι θα εξέδιδε λεπτομερείς χάρτες για τη Βουλγαρία, τη Σερβία και Βοσνία, ώστε να είχε λεπτομερείς χάρτες για όλο το Βαλκανικό χώρο⁵.

2). Ο Ρήγας δεν ήταν επαγγελματίας χαρτογράφος· ήταν επαναστάτης, ο οποίος ενέταξε τους χάρτες του στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του, για την πολιτική διαίρεση του βαλκανικού χώρου, για τον οποίο ήταν και η *Νέα Πολιτική Διοίκησή* του, το Σύνταγμα⁶ του, ώστε να κυβερνηθεί δημοκρατικά ο ελεύθερος από την οθωμανική τυραννία Βαλκανικός χώρος. Πρέπει να προσεχθεί το γεγονός ότι ο Ρήγας δεν εξέδωσε χάρτες, οι οποίοι δεν είχαν σχέση με το χώρο του στρατηγικού σχεδίου της επανάστασής

4. «Η ακριβής γνώσις της καταστάσεως των προγόνων μας είναι έν από τα αποτελεσματικότερα μέσα προς τον φωτισμόν μας και την καλλιτέρευσιν της καταστάσεως μας», γράφει στον *Ερμή το Λόγιο*, 15 Απριλίου 1817, ο λόγιος ιατρός Στέφανος Κανέλλος, ο οποίος μάλιστα το 1820 συνέθεσε εμπνευσμένος από τον Ρήγα τον Θούριο «*Τι καρτερείτε, φίλοι κι αδελφοί*». Για τον Στ. Κανέλλο ενδεικτικά βλ. Νικόλαος Κ. Βλάχος, *Στέφανος Κανέλλος (1792-1824)*, Κείμενα και Μελέται Νεοελληνικής Φιλολογίας, αρ. 98, Αθήναι 1975.

5. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Johann Christian von Engel, *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenlande*. – τόμ. I: *Geschichte des alten Panoniens und der Bulgarey*, Halle 1797, σελ. 473-474, ο Ρήγας ετοίμαζε λεπτομερείς χάρτες και για τις υπόλοιπες περιοχές, της Βουλγαρίας, Σερβίας, Βοσνίας. Την μαρτυρία μνημονεύει ο Γ. Λάιος, «Οι χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί νέων πηγών», *Δελτίο Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας*, τόμ. 14, (1960), σελ. 231-312, Παράρτημα II, σελ. 296-298.

Επίσης στα βιβλία κατά τη σύλληψή του μετά την προδοσία στην Τεργέστη, ο Ρήγας είχε και ένα χάρτη της Σερβίας, Βοσνίας, τον οποίο, υποθέτουμε, ότι μάλλον θα τον ήθελε για να εκδώσει και για τις περιοχές αυτές λεπτομερή χάρτη διαιρεμένο σε Επαρχίες και Τοπαρχίες. Βλ. Κων. Άμαντος, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, φωτομηχανική επανέκδοση με την προσθήκη ευρετηρίου από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστινού-Ρήγα, Αθήνα 1997, σελ. 145.

του, όπως για παράδειγμα είναι η περίπτωση του Ανθίμου Γαζή, ο οποίος εξέδωσε χάρτη της Ευρώπης, της Ασίας, παγκόσμιο και στον *Πίνακα Γεωγραφικό της Ελλάδος* περιέλαβε επί πλέον και τη Σικελία⁶.

3). Στο Σύνταγμά του ο Ρήγας αναφέρει ότι ο χώρος του οραματιζόμενου κράτος του, η «Ελληνική Δημοκρατία», θα είναι διαιρεμένη σε Τοπαρχίες και Επαρχίες, όπως στα Άρθρα 1 και 2, «*Η Ελληνική Δημοκρατία είναι μία...αδιαίρετος, μ' όλον οπού ποταμοί και πελάγη διαχωρίζουν τες επαρχίες της*», «...συναθροίζεται εις κάθε επαρχίαν, δια να δώση την γνώμην του επάνω εις κανένα πρόβλημα» αντίστοιχα. Πιο αναλυτικά γράφει στο Άρθρο 3: «*Διαμοιράζεται δια την ευκολίαν της διοικήσεως και δια να γίνεται η δικαιοσύνη ομοιοτρόπως εις επαρχίας, τοπαρχίας και προεστάτα. Ηγουν επαρχία λέγεται η Θεσσαλία, τοπαρχία η Μαγνησία (ήγουν του Βόλου τα χωριά) και προεστάτον η πολιταρχία της Μακρυνίτζας επάνω εις δώδεκα χωριά*». Επίσης αναφορά γίνεται στο Άρθρο 11, «*Αι πρώται συναθροίσεις του Λαού...συγκροτούνται από κατοίκους, οίτινες ευρέθησαν να έχουν σπίτια προ εξ μηνών τουλάχιστον εις την τοπαρχίαν εκείνην, οπού γίνεται η συνάθροισις*». Ομοίως αναφορά στις τοπαρχίες γίνεται και στα άρθρα 17 και 20.

Στο άρθρο 78, τμήμα «*Περί των Διοικητικών και Πολιταρχικών Σωμάτων*» γίνεται αναφορά στην Τοπαρχία, που έχει μία μεσάζουσα διοίκηση, και στην Επαρχία που έχει μία κεντρική διοίκηση, στην οποία αναφέρονται «*αι τοπαρχικαί διοικήσεις*» και στο άρθρο 80 τονίζεται ότι «*Οι διοικηταί ονοματίζονται από τας εκλεκτικές συνελεύσεις των τοπαρχιών και επαρχιών*». Ιδιαίτερα τονίζει στο Άρθρο 53, παράγραφος ζ', πως με Νόμο θα γίνεται «*Κάθε νέος διαμερισμός εις τοπαρχίας και επαρχίας του τόπου της Δημοκρατίας*».

4). Το νότιο μέρος της *Χάρτας της Ελλάδος*, που εκτείνεται μέχρι τον Αίμο, ο Ρήγας το έχει διαιρέσει σε Τοπαρχίες και Επαρχίες και ως πρότυπο χρησιμοποίησε χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Γάλλου Guil. Delisle, όπως έχουμε τεκμηριώσει⁷. Σημειώνεται ακόμη ότι ο Ρήγας δεν χρησιμοποίησε χάρτη της Ελλάδος της συγχρόνου εποχής, και τούτο διότι δεν ήθελε να έχει την οθωμανική πολιτική διαίρεση και ονοματολογία, αλλά ήθελε την αρχαία ελληνική πολιτική διαίρεση και την αρχαία ονοματολογία του χώρου.

5). Για το βόρειο μέρος της *Χάρτας* του, που δεν ήταν διαιρεμένο σε Τοπαρχίες, ο Ρήγας εξέδωσε λεπτομερείς χάρτες (εικ. 5) της Βλαχίας και Μολδαβίας⁸ και σύμφωνα με πληροφορία του Γερμανού λογίου Johann Cristian von Engel⁹ θα εξέδιδε και λεπτομερείς χάρτες της Βουλγαρίας, Σερβίας και Βοσνίας, ώστε να έχει για όλο το χώρο της *Χάρτας* του τη διαίρεση σε Τοπαρχίες και Επαρχίες. Επί πλέον διαπιστώθηκε κατά τη σύλληψή του (Δεκέμβριος 1797) ότι στις αποσκευές του είχε χάρτη της Σερβίας-Βοσνίας, που πιθανότατα θα σχεδίαζε να ετοιμάσει την έκδοση λεπτομερούς χάρτη¹⁰.

6). Ο Ρήγας στους χάρτες του θέτει σύνορα στα όρια του σχεδιαζόμενου κράτους του, όπου ήταν και τα όρια της Οθωμανικής εξουσίας, όπως έχουμε επισημάνει κατά την

6. Σχετικά βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Ο διαφωτιστικός ρόλος του Ανθίμου Γαζή (1764-1828). Παράρτημα: Η εργογραφία του», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, τόμ. 62, (2012), σελ. 209-224.

7. Δημ. Καραμπερόπουλος, *Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία*, Αθήνα 1998.

8. Δημ. Καραμπερόπουλος, *Οι χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας του Ρήγα Βελεστινλή, Βιέννη 1797. Νέα στοιχεία-Ευρετήριο-Αυθεντική επανέκδοση*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2005.

9. Γ. Λαΐος, «Οι χάρτες του Ρήγα». Έρευνα επί νέων πηγών», *Δ.Ι.Ε.Ε.*, τόμ. 14 (1960), Παράρτημα II, σελ. 296-298.

10. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή, ..., ό.π.*, σελ. 145.

επανεκδόσή τους. Συγκεκριμένα στη *Χάρτα της Ελλάδος*¹¹ έχει βάλλει ιδιαίτερη παχιά διακεκομμένη γραμμή (διαφορετική από εκείνες για τις Τοπαρχίες και Επαρχίες, που μνημονεύει στο Υπόμνημα της *Χάρτας* του) στα σύνορα με τη Δαλματία, Κάτω Ουγγαρία, οι οποίες είναι εκτός του κράτους του, στοιχείο που δεν έχει προσεχθεί από μερικούς μελετητές¹². Παρόμοια και στους χάρτες της Βλαχίας και Μολδαβίας έχει βάλλει την ίδια παχιά διακεκομμένη γραμμή στα σύνορα με την Τρανσυλβανία, Ρωσική Πολωνία, οι οποίες είναι και αυτές εκτός του οραματιζόμενου κράτους του.

7). Το “ρόπαλο του Ηρακλέους” αποτελεί σημαντικό συμβολισμό στην επαναστατική σκέψη του Ρήγα. Το θέτει στην αρχή της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως* και στην τριχρώμη σημαία του κράτος του¹³, της «Ελληνικής Δημοκρατίας», όπως σημειώνει στο Παράρτημα του Συντάγματός του «*Η σημαία οπού βάνεται εις τα μπαϊράκια και παντιέρες της Ελληνικής Δημοκρατίας, είναι έν ρόπαλον του Ηρακλέους με τρεις σταυρούς επάνω...*».

Όπως έχουμε δείξει στις πρόσφατες έρευνές μας για το ρόπαλο στους χάρτες του Ρήγα, εκτός από τον τίτλο της *Χάρτας της Ελλάδος* στην παράσταση της πάλης του Ηρακλή με την έφιππο Αμαζόνα, επισημάνθηκε για πρώτη φορά σε άλλες τρεις θέσεις στους χάρτες του. Μία στην *Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως*, στην παράσταση του κοιμισμένου λιονταριού και άλλες δύο στις παραστάσεις κάτω από τις προσωπογραφίες των Ηγεμόνων στους χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας¹⁴. Κατ’ αυτόν τον τρόπο η σημασία του “ρόπαλου του Ηρακλέους” επεκτείνεται σε όλο τον χώρο του κράτους του, όχι μόνο στο χώρο της Ελλάδος, επί πλέον και μέχρι την εποχή του, και είναι σε συμφωνία με το *Σύνταγμά* του.

8). Ο Ρήγας στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του ενδιαφέρθηκε για τη δημιουργία, μετά τη στρατιωτική νίκη, μιας δημοκρατικής πολιτείας, της «Ελληνικής Δημοκρατίας», στην οποία θα διενεργούνται εκλογές για να εκλέγονται σύμφωνα με το *Σύνταγμα*¹⁵ του οι αντιπρόσωποι, οι βουλευτές, από τις Τοπαρχίες και Επαρχίες, για τις οποίες είχε σχεδιάσει τους χάρτες του.

Από τα ανωτέρω γίνεται πλέον σαφές ότι σκοπός του Ρήγα με την έκδοση των χαρτών του ήταν να έχει χάρτες με την πολιτική διαίρεση σε Τοπαρχίες και Επαρχίες του χώρου, για τον οποίο ετοίμαζε το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του. Ήθελε μετά τη στρατιωτική νίκη να γίνουν εκλογές, να εκλεγούν αναλογικά οι αντιπρόσωποι από κάθε Επαρχία για να κυβερνηθεί ο ελεύθερος αυτός Βαλκανικός χώρος δημοκρατικά, σύμφωνα με τα Δίκαια του Ανθρώπου και το *Σύνταγμά* του.

11. Δημ. Καραμπερόπουλος, *Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα...*, ό.π., σελ. 50.

12. Γιώργος Τόλιας, *Αποχαιρετισμός στο Γένος. Αυτοκρατορία και πατριωτισμός στο χαρτογραφικό έργο του Ρήγα (1796-1797)*, εκδόσεις Μένανδρος, Αθήνα 2009, σελ. 45.

13. Βλ. Α. Βρανούση, *Η σημαία, το εθνόσημο και η σφραγίδα της «Ελληνικής Δημοκρατίας» του Ρήγα*, Αθήνα 1992, σελ. 360 και 377. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Το “ρόπαλο του Ηρακλέους” στους χάρτες του Ρήγα. Νέες έρευνες*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2010, σελ. 18 και 20.

14. Δημ. Καραμπερόπουλος, *Το “ρόπαλο του Ηρακλέους” στους χάρτες του Ρήγα. Νέες έρευνες*, ό.π., σελ. 43 και εξ. βλ. επίσης το ίδιον: *Ενας όψιμος επικριτής του επαναστάτη Ρήγα Βελεστίνλη*, έκδοση Επιστημονικής Εταιρείας Μελετών Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2014.

15. Τα σχετικά άρθρα στο *Σύνταγμα* του Ρήγα για την εκλογή των αντιπροσώπων είναι τα άρθρα 11-20 «Περί των πρώτων συναθροίσεων» και τα άρθρα 21-36 «Περί της εθνικής παραστήσεως», βλ. Ρήγα Βελεστίνλη, *Τα Επαναστατικά. Επαναστατική Προκήρυξη, τα Δίκαια του Ανθρώπου, το Σύνταγμα, Θούριος, Ύμνος Πατριωτικός*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2005⁵.



Το βόρειο τμήμα του χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Delisle, 1707, που ο Ρήγας χρησιμοποίησε ως πρότυπο για τον σχεδιασμό μέρους της «Χάρτας της Ελλάδος», όπως έχουμε δείξει κατά την παρουσίαση για πρώτη φορά των αποτελεσμάτων της ανακοίνωσής μας τον Σεπτέμβριο του 1998 στο Συνέδριο που διοργάνωσε στο Βελεστίνο το Κέντρο Νεοελληνικών Σπουδών/Ε.Ι.Ε.



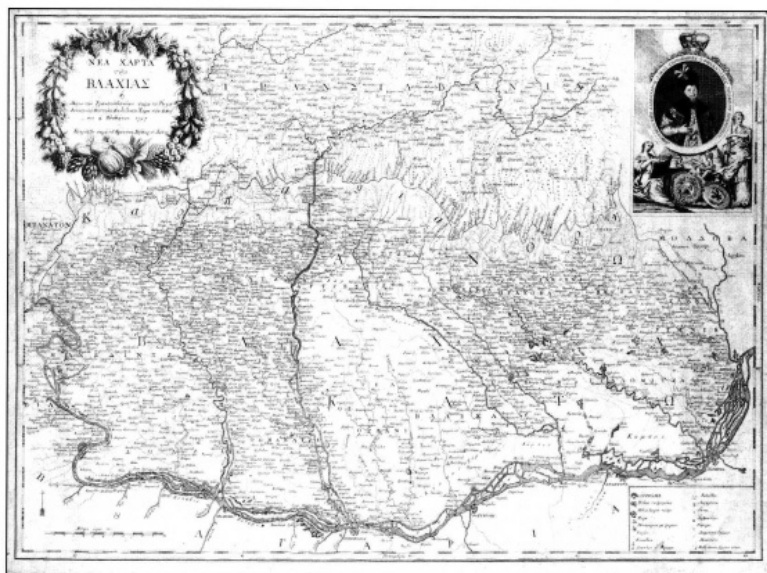
Το νότιο τμήμα του χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Delisle, που ο Ρήγας χρησιμοποίησε ως πρότυπο για τον σχεδιασμό μέρους της «Χάρτας της Ελλάδος», όπως έχουμε δείξει κατά την παρουσίαση για πρώτη φορά των αποτελεσμάτων της ανακοίνωσής μας στο Συνέδριο που διοργάνωσε το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε. στο Βελεστίνο τον Σεπτέμβριο του 1998.



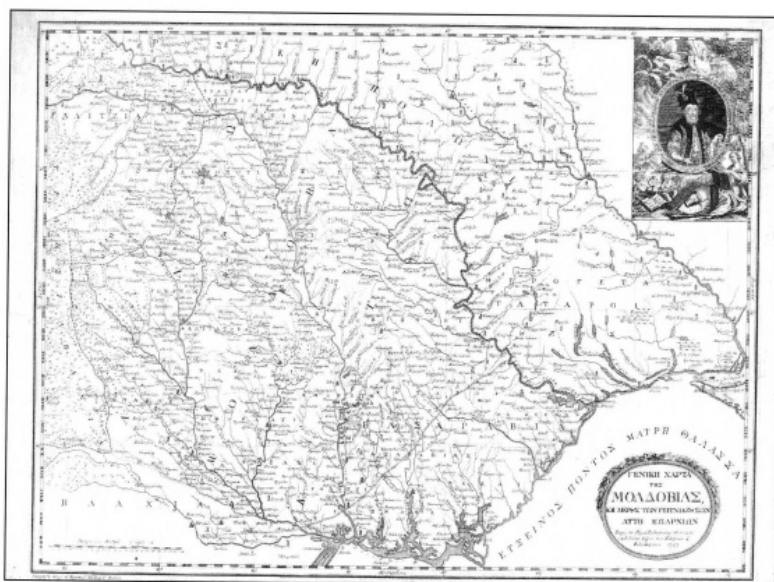
Η Χαλκιδική στον χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Delisle πάνω και στην «Χάρτα της Ελλάδος» κάτω με την ταυτόσημη μορφολογία.

Τοπωνύμια χάρτη τοῦ Delisle	Τοπωνύμια Χάρτας τοῦ Ρήγα
ATTICA	ΑΤΤΙΚΗ
Suniun Pr. uln Minervae Templum	Σούνιον. Κολῶναι Ἀκρωτ. καὶ Ἱερὸν Ἀθηνᾶς
Patroclea I.	Πατρόκλεια. Κεδρονήσι
Macris seu Helene I. Et civ	Ἑλένη. Μακρονήσι
Laurium	Λαύριον Λιμὴν καὶ ὄρος
Aex Scopelus Plinus	Αἶξ. Ἑέρα περὶ ἧς γράφει ὁ Πλίνιος ²⁴
Anaphlysetus	Ἀνάφλυστος. Ἀσώπα
Hypormus Portus	Ὑφορμος. Τρεῖς Πύργοι Λιμὴν
Prospaltus	Πρόσπαλτος
Lampira	Λαμπρά
Eleusa I.	Ἐλεῦσα. Μακίνα
Paeonia	Παιωνία
Cephala	Κεφαλαί
Aphydna	Ἀφήδνα
Potamos	Ποταμός
Panormus P.	Πάνορμος. Ράφτης Λιμὴν
Prasia	Πρασιαί
Hymetos M.	Ὑμηττός ὄρος
Brauron	Βραυρών. Βραῶνας
Phyle	Φυλὴ
Cynosura Pr.	Κυνόσουρα. Κάβο Σίδρο
Probalinth	Προβόλινθος
Pentelus M.	Πετέλιος ὄρος
Ilissus fl.	Εἰλισσός. Καλλιρρόη ποτ.
Phalerus	Φαλιρεὺς. Λεόνε Λιμὴν
Piraeus P.	Πηραιεὺς. Δράκος Λιμὴν
Athene	Ἀθῆναι
Acharnae	Ἀχαρναί. Κουκουβάνες
Marathon	Μαραθῶν
Oenoe	Οἰνὴ. Μυόπουλι
Rhamnus	Ράμνος
Chersonesus	Χερσόνησος. Ταυρόκαστρο
Parnes M.	Πάρνης ὄρος
Drymus	Δρυμός
Ciphisus fl.	Κηφισσός ποτ.
Corydalus	Κορυθαλός
Salamis	Σαλαμίς
Psytalia	Ψυτάλια. Δεσποτικό
Eleusis	Ἐλευσίς
Thriasius Campus	Θριάσιον Πεδίον
Nysaea	Νίσσαια
Minoa Pures	Μινώη
Megara	Μέγαρα

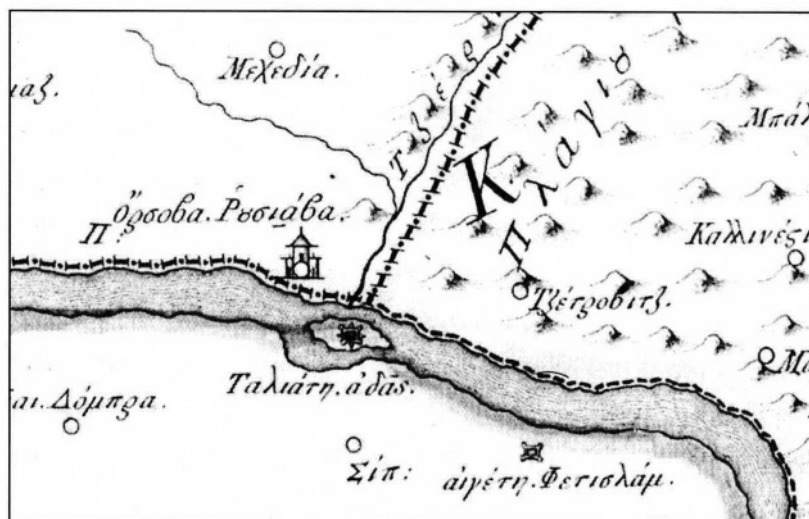
Ενδεικτικά αναγράφονται παράλληλα μερικά τοπωνύμια της Αττικής στον χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Delisle και στην «Χάρτα της Ελλάδος» του Ρήγα. Αντικειμενικά διαπιστώνει κανείς την πηγή την οποία ο Ρήγας χρησιμοποίησε ως πρότυπο για το σχεδιασμό της «Χάρτας» του.



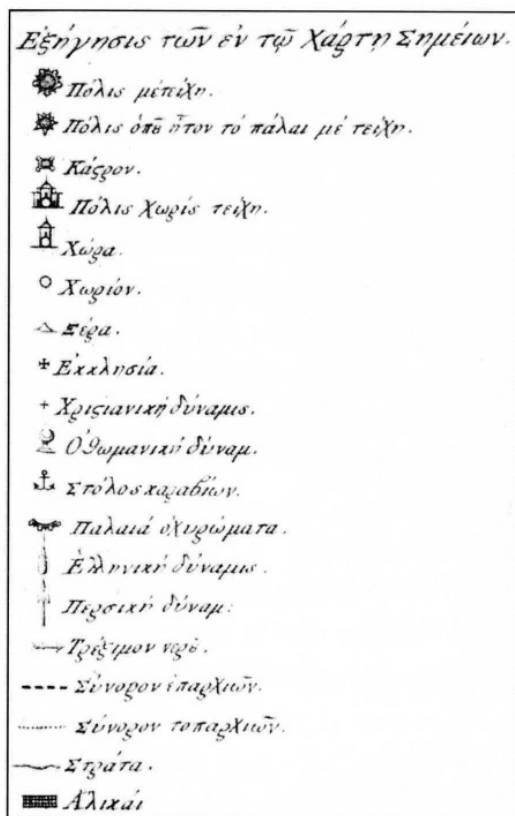
Ἡ «Νέα Χάρτα της Βλαχίας», που εξέδωσε ο Ρήγας παράλληλα με την έκδοση της «Χάρτας της Ελλάδος» διαιρεμένη σε Τοπαρχίες και με ιδιαίτερη διαγράμμιση στα σύνορα με την Τρανσυλβανία. Αποτελεί πολιτικό χάρτη του κράτους, της «Νέας Πολιτικής Διοίκησης», που ο Ρήγας σχεδίαζε να δημιουργήσει.



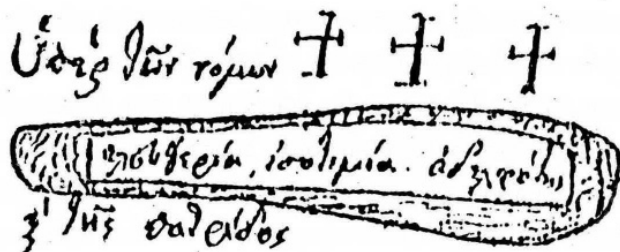
Η «Γενική Χάρτα της Μολδοβίας», που εξέδωσε ο Ρήγας την ίδια περίοδο με την έκδοση της «Χάρτας της Ελλάδος», διαιρεμένη σε Τοπαρχίες και με ιδιαίτερη διαγράμμιση στα σύνορα με την Τρανσυλβανία και την Ρωσική Πολωνία.



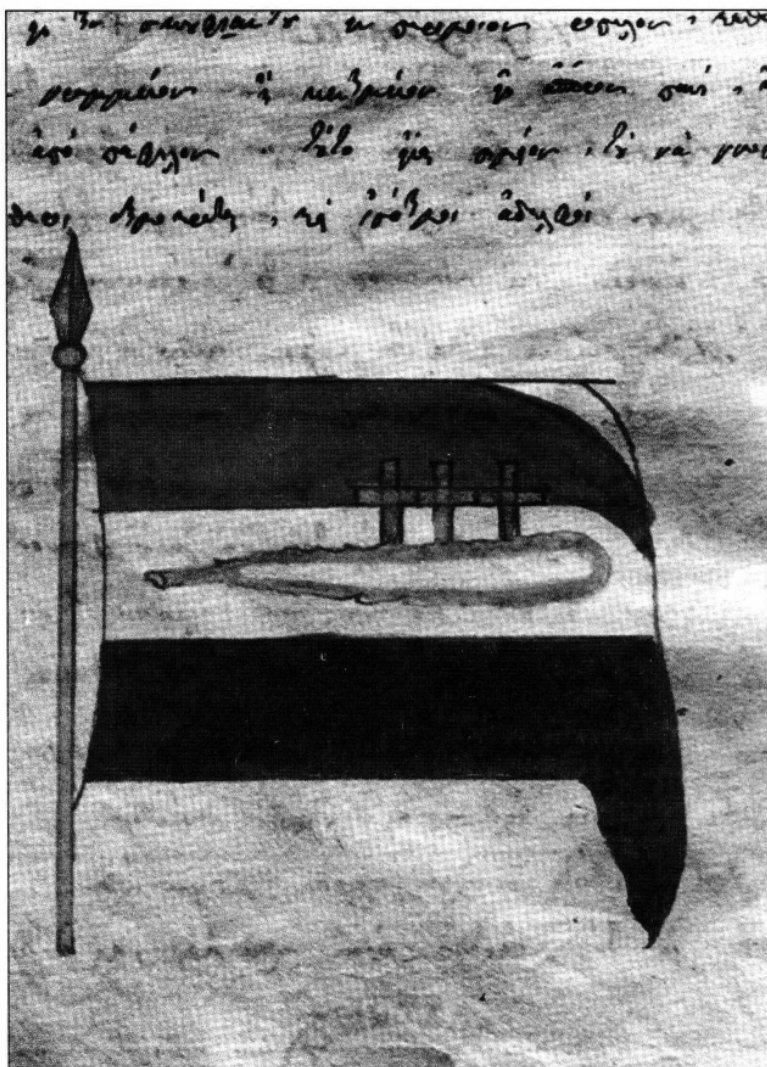
Μεγάλο ενδιαφέρον για την κατανόηση του χαρτογραφικού έργου του Ρήγα έχει η επισήμανση παχιά, των συνόρων με ιδιαίτερη διακεκομμένη γραμμή (—•—•—) μεταξύ του σχεδιαζόμενου κράτους του και την Δαλματία και Κάτω Ουγγαρία, την οποία δεν αναγράφει στο Υπόμνημα της «Χάρτας της Ελλάδος». Η άλλη διακεκομμένη γραμμή (-----) είναι για τις Επαρχίες. Γι' αυτό εξάλλου ο Ρήγας γράφει ότι η «Νέα Πολιτική Διοίκησις» είναι για τους κατοίκους της «Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας», επαρχίες οι οποίες περιέχονται εντός της γραμμής των συνόρων, που έχει βάλει στην «Χάρτα» του.



Το Υπόμνημα της «Χάρτας της Ελλάδος», στο οποίο ο Ρήγας εξηγεί τη σημασία του ροπάλου μόνο για την αρχαιότητα. Για προφανείς λόγους δεν εξηγεί, λόγω της Αυστριακής λογοκρισίας, τη σημασία του ροπάλου στο κοιμισμένο λιοντάρι, όπως επίσης και γενικότερα στους χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας. Επίσης ο Ρήγας μαζί με τις διακεκομμένες γραμμές, που συμβολίζουν τα όρια των Τοπαρχιών και Επαρχιών δεν καταγράφει την ιδιαίτερη παχιά διακεκομμένη διαγράμμιση (— — — — —) για τα σύνορα του σχεδιαζόμενου κράτους του με τη Δαλματία και Κάτω Ουγγαρία.



Το “ρόπαλο του Ηρακλέους” στην αρχή του χειρογράφου Κυθήρων της «Νέας Πολιτικής Διοικήσεως», που απόκειται τώρα στην Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, και της Ρωσικής μετάφρασης. Διακρίνονται και οι τρεις σταυροί πάνω. Το ρόπαλο συμβόλιζε την δύναμη των σκλαβωμένων, οι οποίοι με την επανάστασή τους θα άρπαζαν τα άρματα και θα γκρέμιζαν την δύναμη των αρμάτων της απολυταρχικής εξουσίας του Σουλτάνου, δημιουργώντας κατ’ αυτόν τον τρόπο την δημοκρατική αντιπροσωπευτική πολιτεία στον Βαλκανικό χώρο. Ομοίως το ρόπαλο αποτελεί για τον Ρήγα το διακριτικό σημείο των δημοκρατικών πολιτών αντί της τριχρωμής κονκάρδας.



Η τριχρώμη σημαία της «Ελληνικής Δημοκρατίας», τον δημοκρατικού κράτους, το οποίο ο Ρήγας σχεδίαζε να δημιουργήσει μετά την επανάστασή του στον Βαλκανικό χώρο, στον οποίο κυριαρχούσε η απολυταρχική οθωμανική εξουσία.



Η παράσταση στον τίτλο της «Χάρτας της Ελλάδος» της πάλης του γυμνόποδα Ηρακλή, του οποίου το ξύλινο ρόπαλο τσακίζει το σιδερένιο αμφίστομο τσεκούρι της Αμαζόνας. Ο Ρήγας θέλει να προσφέρει στους σκλαβωμένους επαναστάτες ένα μήνυμα αισιοδοξίας πως αν πορευτούν με τις αρετές του Ηρακλή, αποφασιστικότητα, αφοσίωση στα ιδεώδη, πίστη στο καθήκον, υπεράσπιση του δικαίου τελικά θα νικήσουν στον αγώνα της επανάστασής τους.



Στην «Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως», η οποία αποτελεί και το 1ο φύλλο της δωδεκάφυλλης «Χάρτας της Ελλάδος», ο Ρήγας έθεσε την όλο νόημα παράσταση του κοιμισμένου λιονταριού, στην ράχη του οποίου επικάθονται τα σύμβολα της εξουσίας του Σουλτάνου. Όμως ο Ρήγας στα πόδια του λιονταριού έβαλε οριζόντια το «ρόπαλο του Ηρακλέους», που θέλει να πει πως όταν οι σκλαβωμένοι, «τα παλληκάρια» του «Θουρίου», ενθουσιαστούν με τα κηρύγματα του «Θουρίου» και την επανάστασή του θα αρπάξουν το ρόπαλο-τα όπλα, θα γκρεμίσουν την εξουσία του Σουλτάνου και θα εφαρμόσουν το επαναστατικό του σχέδιο. Το κοιμισμένο λιοντάρι δεν συμβολίζει τον Σουλτάνο, όπως θέλει να υποστηρίξει ατεκμηρίωτα ο συντάκτης της «νέας άδικης κρίσης» για τον επαναστάτη Ρήγα, αλλά τους σκλαβωμένους, που τους αποκαλεί «παλληκάρια».



Η παράσταση στον χάρτη της Βλαχίας με τον ηγεμόνα Αλέξανδρο Υψηλάντη. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θυρεοί των ηγεμονιών Βλαχίας και Μολδαβίας, οι οποίοι όμως είναι λοξά τοποθετημένοι σε παραπεταμένους και κάτωθεν αυτών οριζόντια το “ρόπαλο του Ηρακλέους”, το οποίο για πρώτη φορά έχει επισημανθεί το 2005 κατά την επανέκδοση του χάρτη της Βλαχίας.



Η παράσταση στον χάρτη της Μολδαβίας με τον ηγεμόνα Αλέξανδρο Καλλιμάχη και το θυρεό της ηγεμονίας της Μολδαβίας, ο οποίος όμως είναι λοξά τοποθετημένος και μάλιστα μισοσκεπασμένος από βιβλίο. Κάτωθεν του θυρεού ο Ρήγας έθεσε οριζόντια το “ρόπαλο του Ηρακλέους”, το οποίο για πρώτη φορά έχει επισημανθεί το 2005 κατά την επανέκδοση του χάρτη της Μολδαβίας.



Το σύμβολο της ηγεμονίας της Μολδαβίας, όπως άλλωστε αρμόζει σε σύμβολο, σε ορθία θέση στο βιβλίο «Κώδιξ Πολιτικός», Ιάσιο 1816. Η διαφορά είναι εμφανής με τους λοξά τοποθετημένους θυρεούς από τον Ρήγα στους χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας και μάλιστα μισοσκεπασμένο εκείνον της Μολδαβίας. Δεν θα ήταν δυνατόν οι Ηγεμόνες της Βλαχίας και Μολδαβίας να ήθελαν τα σύμβολα των ηγεμονιών τους να είναι λοξά γεωμένα και μισοσκεπασμένα.